

חיבת העבודה

מעובר מתוכן שיחותיו של הגה"צ
רבי חיים יוסף בירדמן שליט"א
אב"ד חסידי לעזוב

בזאת יבא אהרן אל הקודש וגו' (טו, ג.)

מעלת קיום המצוות בציווי ה'

בפרשה זו קוראים כניסת כהן גדול ביום

הכיפורים וקדשי קדשים, האדם הגדול ביותר ביום

הגדול ביותר ובמקום הקדוש ביותר, וכל שערי שמים היו פתוחים, והקריאה מעוררת את הזמן שיש לכל אחד שייכות לזה, ואפשר לזכות למחילה סליחה וכפרה.

כמו כן קוראים הפרשה של נדב ואביהוא שהיו אנשים גדולים ביותר, עד שמשא אמר לאהרן שהם היו גדולים יותר מהם, וב'אור החיים' הקדוש (בתחילת הפרשה) כתב שזכו למיתת נשיקה באופן של מלמטה למעלה [ולא כבכל מיתת נשיקה שהיא מלמעלה למטה ע"ש], ולכאורה ישאל האדם מה זה נוגע אליו, אך האמת שיש ללמוד מזה הלכה למעשה, וכמו שמביא ב'שפת אמת' (פרשת שמיני שנת תרל"ט) בשם זקינו ה'חידושי הרי"ם' ז"ע, שהחסרון שלהם היה "אשר לא ציוה אותם", דאע"פ שכווננו את כל הכוונות הנעלות והטמורות שיש בהקרבנות הקטורת היה חסר בזה הציווי מפי הגבורה, ועל כן מתו בקרבנות לפני ה', ומכלל לאו אתה שומע הן, שאם אדם מקיים מצוה שיש בו ציווי הרי הוא עושה דבר גדול ביותר, כי זה עיקר המצוה. וכלשון קדשו "ללמוד מזה קל וחומר לטובה, מה אנשים קדושים כאלה שבוודאי דבר גדול עשו, אעפ"כ על ידי שלא צוה אותם נעשו, א"כ המקיים מצוה אף

שהוא שפל ואינו יודע טעם המצוה כלל אעפ"כ חביב הוא לפניו ית', כי כח הציווי ממנו ית' הוא יותר מכל הטעמים".

ויש בזה חיזוק גדול לכל יהודי הבא לקיום אחת מכל מצוות השי"ת, שלפעמים יבא היצר הרע ויאמר לאדם שהוא איש פשוט ולכן אינו ראוי לגשת אל המצוה, שהרי אינו בקי אפס קצוהו בכוונות הנשגבות שיש במצוה, וא"כ אולי שב ואל תעשה עדיף, וישאיר לצדיקים לקיים המצוות בכל כוונותיה ודקדוקיה, אך באותה שעה על האדם להתחזק ולומר שהוא מקיים ציווי ה', וזה העיקר, ואם הכוונות בלא הציווי לא היו כלום נמצא שהציווי העיקר, והלא יש לו את העיקר בידו, ובודאי יעלה לרצון לפני ה'.

וכעין זה אמר הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע לפרש במצוות (להלן יט, ב) "קדושים תהיו", דאע"פ שנצטוו להיות "קדושים" מכל מקום "תהיו", שדרשו הרבה בגמרא מלשון "בהוייתן יהו" (עי' ברכות יג. ועוד), כלומר שהקב"ה רוצה שהאדם יתקדש במקום ובמצב שהוא נמצא בו.

ואדרבה, לא ירמה את עצמו לעלות במדרגות גבוהות יותר, ואף איסור יש בזה, כמו שכתב ה'אור החיים' הקדוש בפרשת יתרו (שמות כ, ז) "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא - בכלל אזהרה זו שלא יראה על

א. וגם בזמנים נעלים ונשגבים אלו אסור להסיח דעת מעיקרי הדת, כמו שאמרו בעלי המוסר, שלכן קוראים במנחה של יוה"כ פ' בפרשת עריות, כי גם ביום הקדוש צריך להזכיר לאדם שהוא בשר ודם הנמשך אחר תאוותיו, ולא ישכח מן העיקר.

פעם ראה הרה"ק בעל ה'אמרי אמת' מגור ז"ע את חתנו הרה"צ רבי יצחק מאיר אלטר הי"ד [בן אחיו הרה"צ רבי משה בצלאל זצ"ל הי"ד, שניהם נעקדו במלחמת העולם השנייה, אלא שרי"מ נהרג מפצצה בתחילת המלחמה ומנ"כ בבית-החיים בווארשא, ואילו אביו רמב"צ נשלח על ידי הרשעים לתנורי הגזים שם עלה על המוקד יחד עם רבבות מירשאל הי"ד] כשהוא תפוס בשרעפיו ואינו מבחין בכל הנעשה סביבו, ניגש אליו חותנו ואמר לו "איטשע מאיר, כשהיה הרבי מלובלין אומר 'להפנות אליך כל רשעי ארץ' היה מזכיר את עצמו יעקב יצחק בן מאטיל", כי גם כשאדם נמצא במקום גבוה אסור לו לשכוח מעיקרי הדת.

ב. זה לשון קדשו: דיבר ה' למשה דרך מיתתן שהיתה על זה הדרך בקרבנות לפני ה', פירוש שנתקרב לפני אור העליון בחיבת הקודש ובזה מתו, והוא סוד הנשיקה, שבה מתים הצדיקים, והנה הם שוים למיתת כל הצדיקים, אלא שההפרש הוא שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם ואלו הם נתקרבו לה, והוא אומרו בקרבנות לפני ה', ואומרו וימותו בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאת חיבת הצדיקים שהגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם, והבן. עכ"ל ק.

כמדומני שאין עוד קטע באוה"ח הק' שהבנתי כמו קטע זה, כי כל הקטעים אחרים נראים כמובנים, ובאמת הרבה יותר ממה שאנו מבינים טמון בדבריו הקדושים, ואילו קטע זה ברור לי שלא הבנתי כלום, ואילו אגדות הש"ס לא יבינו עד ביאת המשיח, כי העיקר לדעת שאין אנו מבינים כלום.

הרה"ק רבי איציקל מסקווירא ז"ע אמר בשם חותנו [בזיוו"ש] הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע, שה'אור החיים' הקדוש היה לו עשר פעמים מסירות נפש כשכתב מאמר זה, והוסיף הרה"ק מרוז'ין "בימינו יכול יהודי הקורא קריאת שמע לעבור עשר פעמים מסירות נפש", וכשאמר כן הרה"ק מסקווירא אמר מדיליה באותו מטבע "בימינו יכול יהודי לשבת על כסאו ולעבור עשר פעמים מסירות נפש", היינו שמחמת ירדות הדורות נחשב כל התגברות כנגד היצירה כמסירות נפשו של האוה"ח הקדוש בשעתו, כשעסק בכתיבת ספרו הקדוש, בפירוש נעלה וגבוה כזה.

מספרים על הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ע, שאחד הפציר בו שיבא לבקר, ונענה לו ואמר שישתדל לבוא אליו למחר, אמנם הלה ביקש שיבטיח לו על כך, השיב הרה"ק מקארלין בתמימה "אין בידי להבטיח על הדבר הזה, והלא עד מחר תעיד אני לומר שלשה פעמים קר"ש [קר"ש של ערבית, קר"ש שעל המיטה, וקר"ש של שחרית], ובכל פעם צריך מסירות נפש, ואין א"כ בידי להבטיח שאוכל להגיע אליך?!"

גם הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע הגיד, שדברי ה'אור החיים' הקדוש בפרשה זו נאמרו ברוח הקודש, והרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב ז"ע האריך לבאר ולהסביר דברי אוה"ח הק' אלו, ומסיים "וכל זה אינו אלא חלק אחד מני אלק מכוונתו".

אולם כנגדם אמר הרה"ק רבי בעריש מביאלא ז"ע, שסוף סוף "וואס שטייט אין תורה", מה כתוב בתורה, למה מתו, בגלל שעשו "אשר לו ציוה אותם", ומדה טובה מרובה, שהעושה עם ציווי ה' הרי זה הדבר הגדול ביותר, וחשוב יותר מכל הכוונות [וזה כנתבאר בפנים בשם ה'חידושי הרי"ם' ז"ע].

ג. הגאון רבי יצחק זאב מבריסק זצ"ל אמר, שאפשר לראות שני אנשים שנכנסו לביהמ"ד ביחד, והתפללו בשוה, וגם יציאתם מביהמ"ד ביחד [אגב, כאן המקום לעורר לאנשים שמזלזלים בתפילת "עלינו לשבח", שדומה להם יותר כתפילת הדרך' מאשר תפילה חשובה ויקרה שתקין יהושע בן נון, ודי בזה], ומכל מקום בשמים אין דומה תפלתו של זה לתפלתו של זה, כי הראשון נתחנך על ברכי הוריו שהיו יראים ושלמים, וכבר משחר טל ילדותו ראה את אביו מגיע מביהמ"ד שעה לפני התפלה ומתכוון בהכנה דרבה לקראת התפלה בלימוד התורה ואמירת תהלים, וגם עיקר תפילתו היתה ברשפי אש קודש ברחימו ודחילו, ולכן מצפים מבנו שתפלתו תהא דומה לשל אביו, משא"כ השני גדל בבית של אנשים פשוטים שבקושי התפללו במנין, לכן דרך התפלה שלו חשוב עד מאד בעיני המקום, הרי שכל אחד יש לו את דרך העבודה משלו, ואין להשוות את האחד לשני.

ורבים טועים בזה, וחושבים שהמאמין ובוטח בהש"ת א"צ לעבוד ולהרויח מטה לחמו, וזה אינו, דמקרא מלא דיבר הכתוב (בראשית ג, ט) "בזיעת אפך תאכל לחם", וכאחד שאמר לה' חידושי הרי"ם "מגור זצ"ל על פלוני שהוא 'בעל בטחון' גדול ויושב כל היום בביהמ"ד, נענה הרי"ם ואמר בחריפות "הוא עצלן ולא בעל בטחון!", כי האדם חייב לעבוד למזונותיו, ובאותו מטבע אמר הרבי מקצק זי"ע "העולם קורא לזה עצלות, ואני קורא לזה פריקת עול!", מפני שאין אדם נפטר מלעמול ולהזיע להרויח מטה לחמו, אלא שבתוך עיסוקיו עליו להאמין שהקב"ה מזמין לו עסק פרנסה זה, והוא יתב"ש זה שנותן לו מזמן, ולא שעבודתו מביאה לו רווחיו ח"ו, ורק זהו 'בעל בטחון' אמיתי!

עצמו שהוא צדיק יותר ממה שהוא, נמצא שבעל כרחך מצות התורה היא שיקדש עצמו רק במקום שהוא נמצא, ולא יעשה דברים שהם גבוהים יותר מדרגתו.

ואפשר לרמוז כן בלשון חז"ל (יבמות כ.) "קדש עצמך - במותר לך", שיקדש אדם את עצמו במה שמותר לו ולא במה שאסור לו, שלפי דברי האוה"ה חק' היינו שלא יראה עצמו כאילו הוא קדוש במדרגה גבוהה יותר ממה שהוא, אלא במצבו ובדרגתו יקדש את עצמו, "קדושים תהיו - בהוייתן יהיו".

וגם באדם שעוסק בצרכי פרנסה כך הוא, שישמח עם מה שנתן לו הקב"ה, ויעסוק בעסק שמיועד לו ואל יצפה לשולחנם של אחרים, וכ"ש שלא יקנא בהם ח"ו, כפי שהיה רגיל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע לומר, "שלא יהא לבך חלוק על המקום", אלא יקבל באהבה מה שהקב"ה קצב עבורו.

פניני עבודה

ד. וכלשון קדשו של ה'נועם אלימלך' (סוף פרשת אמור) שמגנה את החסידים שרואים את רבותיהם עושים תנועות שונות בתפילות או בעבודתם, והם מחקים אחריהם לעשות מעשיהם, וקורא עליהם מה שנאמר (ויקרא כג, ז) "כל מלאכת עבודה לא תעשו - להתפלה נקרא עבודה, איה עבודה שבלב זו תפלה (תענית ב.), ולפעמים נמצאים בני אדם אשר יקריבו לעבודה כאשר יראו עיניו מעשה הצדיקים ותנועתם לשמו יתברך - הוטב בעיניו מאד התנועה ההיא לעשות גם הוא כמוהם, **להתנועע כך כנוע עצי היער, בלא טעם וריח**, שסובר שהתנועה מחמת עצמה היא יפה, והיא מלאכה בפני עצמה, **ובאמת אינו כך**, כי התנועה באה מרוב עבודה הזכה וצחות הנפש וחשקה הגדול לעבודה, אז ממילא נתהוו מכתה התנועה הנאה והיפה, וזהו 'כל מלאכת עבודה לא תעשו', דהיינו התנועות והמלאכות שבעבודה לא תעשו בכונה לדמות עצמו למת' אלו זמנים שקדושתו נבלעת, והצדיק הוא בבחינת קטנות, שנפילתו תעשו לשמו הגדול", הרי שאסור לחקות מנהגם של גדולי תורה וירא [מיהו הני מילי לאלו שעושים תנועות כמעשה רבותיהם בחשבם שזוהי הם דומים לצדיק ומתייחסים, או שחושבים לרמות אחרים שיחשבו שהוא צדיק גמור, אבל אלו ששואפים ומשתוקקים להתקדש וליטתר כמותם, וע"י שעושים כמעשיהם ומתנהגים בדרכיהם יש להם התעוררות לעבודת ה', וזה מביאם לידי קדושה, ודאי שטוב הדבר לעשות כן].

וזה מה שמביא ב'דגל מחנה אפרים' (סוף פרשת במדבר) ששמע מזקינו הבעש"ט חק' זי"ע, שיש לפעמים אצל הצדיקים שהם בבחינת 'קטנות' והחסידים הבאים להתסופף בצל קדשם בזמנים אלו צריכים לדעת שאסור ללמוד ממעשי הצדיק באותה שעה, "ולא כאותו אחד, שבא להרה"ק רבי נחמן [מהורודנקא] זי"ע, וראה שותה קפה כשהוא עטור בטליתו ותפיליו, ובנסעו לביתו התחיל לנהוג כך", ומרמז כן בפסוק (במדבר ד, כ) "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו", שלא יבואו לראות את הצדיק כדי ללמוד ממעשיו, כאשר יהא בבחינת "כבלע את הקודש ומתו" אלו זמנים שקדושתו נבלעת, והצדיק הוא בבחינת קטנות, שנפילתו ממדרגתו כעין מיתה היא, והכתוב מזהירנו לכל נבוא באותה שעה להורות ולעשות כמעשיו, ורק כאשר נראה אותו בזמן גדלות אז אפשר לבוא ללמוד ולקבל ממנו דרך חיים, "והבן זה, כי קצרה דעת השומעים ולא הבינו, ויש בזה דברים טובים, ואם ירצה ה', כשיזכה ה' אותי, ואהיה בריא עדיף אפרש" עכ"ל.

כעין זה אמר הרה"ק רבי משה מקארלין זי"ע על מה שנאמר במתן תורה (שמות כ, טו) "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן, וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק", כי פשוטי העם הגיעו למעמד הר סיני והתפעלו מכל ה'טשטשקעלאך', אלו הקולות והברקים וההר עשן, או הפרחים שצמחו על ההר באמצע המדבר וכיוצא בזה, ועל כן הגם שבשעת מעשה "וינועו" וראו התגלות השכינה מכל מקום "ויעמדו מרחוק", שלא נשאר בהם כלום, אלא נשארו עם ה'טשטשקעלאך' (הובא ב'אמרו משה' פרשת יתרו, ע"ש).

חסידים רמזו כן בפסוק (תהלים קט, א) "סעיפים שנאתי", שכל הסעיפים והסניפים מסביב שנואים המה, ורק "תורתך אהבתי", הנקודה הפנימית והתורה והמצוה. **בספר** יוג'ד יעקב' מביא לכך משל נפלא בשם הגאון רבי אברהם כ"ץ זצ"ל הרב מצעהלים, כי לפעמים מכבדים אחד עם כוס בירה, כאשר חצי הכוס מתמלא בקצף של הבירה, והלה יתלונן ויתרגז על מה שאינו ממילא לו כוס מלאה משקה, ולאידך גיסא יש לפעמים שבעה"ב ידקדק למלאות כל הכוס עם משקה הבירה בלא קצף והמקבל יתלונן מדוע אינו מגיש לו עם קצף, ומאי בינייהו, מתי רוצים קצף ומתי לא, רק אם בא אורח מדרך רחוקה כשהמזג אויר חם בחוץ אזי הוא חפץ רק במשקה בירה קרה כדי להחיות את נפשו, ובאותה שעה קץ נפשו בקצף, אך אם בא הלה לבנות בבית מלון או לשוחח עם מרעיו, אזי רצונו לקבל כוס בירה עם הקצף, ובדרך גם להנות ולשחק בקצף... וכנגד זה דיבר התנא בפרקי אבות ואמר (פ"א משנה ד) "והוי שותה בצמא את דבריהם", שישמע לדברי תורה מתוך צמאון, היינו שיעסוק בבירה עצמה, ולא בקצף מסביב שאינו כי אם רוח וצעצוע בעלמא.

ה. ומכל מקום "ועמך כולם צדיקים", לכן אל יתיאש ויאמר שאין בידו להתקדש כלל, כי כל אחד יש לו את הכוחות להיות צדיק, וכמאמר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע לפרש את הפסוק במגילת אסתר (ד, ד) "גנזי המלך ביהודים", שכל יודי באשר הוא שם נגנזו ונטמנו אצלו אוצרות ומטמונות, ואפילו פשוטי עם מלאים מצוות כרימון.

בין י"ג מידות של רחמים מצינו מדת האמת, ככתוב (שמות לד, יז-יח) "ה' א-ל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת, נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקמה", ולכאורה אם הולכים עם האמת אין כאן חסד שהיא לפנים משורת הדין, ולא כפי שמגיע לו באמת, ואמר הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, **דהכונה בזה** לאותם אנשים שמרמים את העולם ומתנהגים בעצמם כלפי חוץ כצדיקים, ולכן היה הקב"ה צריך לדקדק עמם כחוט השערה, כמו שמתנהג עם הצדיקים (עי' ב"ק ג.), אך חסד ה' שהוא דן אותם כפי מה שהם באמת...

ובזה פירש הרה"ק רבי מרדכי מקוזמיר זי"ע באופן נחמד להסביר דברי גמרא סתומים (מו"ק יז) "רבי אילעאי אומר, אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא", ותמהו הראשונים איך יתכן לומר "ויעשה מה שלבו חפץ", וכי הותרה הרצועה ח"ו [ואכן בתוס' (ד"ה אם) כתבו, שעל ידי ההתעטפות בשחורים יכנע לבו ותתבטל תאוותו. ובדרך המוסר אומרים, שאינו בא להחיר את האסור ח"ו, רק אומרים למי שמתנהג בפריקת עול שיוריד הלבושים של החרדים לדבר ה', כי כשהולך כמו כולם הרי הוא עלול להתחבר עם אחרים ולגרור אותם אחרי ח"ו, וכמעשה שהיה אצל הכתב סופר' זצ"ל, ששלח להגיד לאחד שנמשך אחרי המשכילים, שאם ישתמד הרי הוא מבטיח לו חלק בעוה"ב, כי כל זמן שהסתובב בין היראים לדבר ה' עלולים ליגרר אחריהם, משא"כ אם ישתמד יצא מקהל ה' ולא ילמדו ממנו], רק אמרו חז"ל (סוכה גב) "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", והיינו טעמא, כי בעוה"ז יש לאדם בחירה [וזה עיקר האדם שיהיה לאדם בחירה ואז יבחר בטוב, ובגמרא (שבת קנא) "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ - אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה", כלומר שאין בהם בחירה], וכיון שהוא גדול בתורה ועבודה על כן זקוק ליצה"ר גדול יותר כפי דרגתו, והגמרא במו"ק איירי באדם שאין תוכו כבדו, כי בסתר מתנהג כאחד הריקים ורק כלפי חוץ מתנהג כצדיק ופרוש, והלא אין המלאכים יודעים מחשבות שבלב (שבת ב:), ולכן אין היצה"ר יודע שהוא איש פשוט, וממילא מפתהו בפיתויים גדולים שיש לצדיקים, וברור הדבר שאיש פשוט כמותו אינו יכול לעמוד בזה, לפיכך אומרים לו "ילבש שחורים ויתעטף שחורים" ויראה השטן שהוא איש פשוט וממילא יתמעטו נסיונותיו, ודפח"ח.

ו. זולת יחיד סגולה צדיקים גמורים שהיו במדרגה גבוהה ביותר שלא היו צריכים לעבוד לפרנסתם [וכמו שכתב ב'מאור ושמש' (פרשת ראה ד"ה השמר) "שמעתי מצדיק אחד, שצדיק חסיד שבוחר הרה"ק רבי מרדכי מקוזמיר זי"ע באופן נחמד להסביר דברי גמרא סתומים (מו"ק יז) "רבי אילעאי אומר, אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא", ותמהו הראשונים איך יתכן לומר "ויעשה מה שלבו חפץ", וכי הותרה הרצועה ח"ו [ואכן בתוס' (ד"ה אם) כתבו, שעל ידי ההתעטפות בשחורים יכנע לבו ותתבטל תאוותו. ובדרך המוסר אומרים, שאינו בא להחיר את האסור ח"ו, רק אומרים למי שמתנהג בפריקת עול שיוריד הלבושים של החרדים לדבר ה', כי כשהולך כמו כולם הרי הוא עלול להתחבר עם אחרים ולגרור אותם אחרי ח"ו, וכמעשה שהיה אצל הכתב סופר' זצ"ל, ששלח להגיד לאחד שנמשך אחרי המשכילים, שאם ישתמד הרי הוא מבטיח לו חלק בעוה"ב, כי כל זמן שהסתובב בין היראים לדבר ה' עלולים ליגרר אחריהם, משא"כ אם ישתמד יצא מקהל ה' ולא ילמדו ממנו], רק אמרו חז"ל (סוכה גב) "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", והיינו טעמא, כי בעוה"ז יש לאדם בחירה [וזה עיקר האדם שיהיה לאדם בחירה ואז יבחר בטוב, ובגמרא (שבת קנא) "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ - אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה", כלומר שאין בהם בחירה], וכיון שהוא גדול בתורה ועבודה על כן זקוק ליצה"ר גדול יותר כפי דרגתו, והגמרא במו"ק איירי באדם שאין תוכו כבדו, כי בסתר מתנהג כאחד הריקים ורק כלפי חוץ מתנהג כצדיק ופרוש, והלא אין המלאכים יודעים מחשבות שבלב (שבת ב:), ולכן אין היצה"ר יודע שהוא איש פשוט, וממילא מפתהו בפיתויים גדולים שיש לצדיקים, וברור הדבר שאיש פשוט כמותו אינו יכול לעמוד בזה, לפיכך אומרים לו "ילבש שחורים ויתעטף שחורים" ויראה השטן שהוא איש פשוט וממילא יתמעטו נסיונותיו, ודפח"ח].

ז. סיפר המגיד משימים רבי עזריאל טויבר זצ"ל [יש לי אבאלח"ט עמו קשר משפחה, כי הוא אחיינו של מו"ח בעל הלהורות נתן' זצ"ל] על הרבנית סורוצקין ע"ה א"ח של הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל שנפלה בחולי מסוכן ר"ל, והממונים בקעו שצריך להנחות, על כן ביקש ממקורביו שיביאו לפניו את הרופא הגדול והמומחה ביותר כדי שהוא יעשה הניתוח, ואכן אחרי השתדלויות רבות הצליחו להביא אליה אותו רופא, והיה כאשר הגיע הרופא קרא לו רבי זלמן ואמר לו ארבעה דברים, א. ישר כח על שטרך את עצמו לבוא להשתדל לרפאות את זוגתו, ב. אם חלילה לא יצליח בניתוח לא יהיה לו רגשי

והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל
המודבר (טו, י)

לעשות רצון ה' בתמימות

הגאון בעל ב'שבת מוסר^ז צ"ל בחיבורו על התורה 'חוט של חסד' מבאר פסוק זה כעין מה שדרשו חז"ל (במדבר רבה פרשה כג, ט) שכאשר היה אליהו עם נביאי הבעל לא רצה הפר שלהם לעלות על מזבחותיהם, שהרי הם אפיקורסים וכופרים בהקב"ה, ויותר היו רוצים לעלות על מזבח ה', אך אליהו הנביא אמר להם, שאף בעולתן על המזבח של נביאי הבעל עושים קידוש ה', שעל ידי שלא ירד האש אצלם יתקדש שם שמים עי"ש, והכי נמי כשהלך הכהן גדול עם שני השעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל, לא רצה השעיר לעזאזל ללכת, כי העדיף להיות עולה לרצון על המזבח לפני ה', ועל כן נצטוו הכהן גדול "והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל יעמד חי" ויסבירו לו שגם הוא "לפני ה'", ואף הוא עושה קידוש ה' במה שנוטלים אותו לעזאזל.

ובדבריו יש עומק לפנים מעומק, שעל האדם לעשות את התפקיד המיועד לו ולא לחפש להיות כמו אחרים, אע"פ שנראה בעיניו שהם משיגים יותר לא יסתכל עליהם ועל עבודתם אלא יעשה מה שמוטל עליו. ובדרך שהסבירו מה שאמרו (ר"ה יא.) "כל מעשה בראשית לדעתך נבראו לצביון נבראו", כלומר ששאלו כל בהמות חיות ועופות אם ברצונם להיות מה שהם, והשיבו בחיוב, ולכאורה יפלא, מדוע לא ביקש הדבר-אחר להיות בהמה טהורה שתעלה לריח ניחוח לה' על גבי המזבח, רק הבינו כולם שזהו רצון הבורא שיהיו בהמות וחיות מכל המינים והסוגים ועל כן הסכימו, כי אם זה רצון ה' הרי עליהם לעשות כן בשמחה, דמה לי הכא מה לי התם, בשניהם נעשה נחת רוח לבורא יתב"ש."

ברוך דברים אלו אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שאם היה קרח יודע שאפשר לעשות "אינטגר" וייעקער^ח -מאחורי התורה] בביתו כמו העבודה שעושה הכהן גדול לפני ולפנים - לא היה חולק על הכהונה, ויסוד אחד הוא, שהקב"ה רוצה מן האדם את העבודה שלו, במצב שהוא עומד שם ולא לעשות עבודתו של אחרים.

וברוך דברים אלו אמר אה"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע להסביר דרשת חז"ל במשנה (ברכות נד.) את הפסוק בקר"ש "בכל לבבך - בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע, ובכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך, ובכל מאדך - בכל מדה ומדה שהוא מווד לך הוי מודה לו", ולכאורה מאחר שכבר מסר את כל לבבו נפשו ומאודו להשי"ת מה נשאר עוד לתת "בכל מדה ומדה", רק הכוונה בזה על הרוחניות שהכל ימסור להקב"ה, ואם נתן לו הקב"ה את הכלים לעשות עבודה קטנה ברוחניות לא יחפש אחרי השגות נעלות, אלא גם זה ימסור ויתן לבורא כל עולמים, כי הקב"ה חפץ בעבודתו המיועדת לו, במצב שלו ובקטנות שלו.

וכמעשה שהיה בחסיד שנכנס פעם אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע, והתלונן בפניו שאין לו פרנסה ועל כן אין לו יישוב הדעת ללמוד ולעבוד את ה', השיב לו הרבי שהתנא אומר במשנה בפרקי אבות (פ"ב מ"ד) "ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה", כי "אפשר ביסטו א לא תפנה דיגע?", ואם כן מאן ימר שרצון השי"ת הוא שתעבדו מתוך יישוב הדעת, כלומר אולי ברצונו שאף עם כל הטרדות תעשה רצונו מתוך קושי ומסירות נפש, כי חפץ השי"ת שתתקיים רצונו דוקא כאשר "לא תפנה", ודוקא מתוך הדוחק והצער יתחזק ללמוד קצת תורה ולהתפלל מעט (הובא ב'שפת אמת' עמ"ס אבות שם).

השוכן אתם בתוך טומאתם (טז, טז)

לברוח מן הגאווה

מרגלא בפומיה של מרן הבעש"ט הק' זי"ע, שהקב"ה משרה שכיתו בתוך בני ישראל אע"פ שהם טמאים רח"ל, כי אבא דר עם בניו בכל מצב שיהיו, זולת הבעל גאווה שאמרו (סוטה ה.) "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם", כי עם טמא'ניאק אפשר לשהות בצוותא ולא עם בעל גאווה המתנשא על אחרים, מפני שהקב"ה מואס בהם וכביכול אינו יכול שיעמדו במחיצתו.

פניני עבודה

אשמה, כי אין הדבר תלוי בו כלל אלא בהקב"ה בכבודו ובעצמו, והוא אינו רק שליח בעלמא, שמח הרופא לשמוע דבריו, אך מיד המשיך רבי זלמן לומר לו את הדבר השלישי, שאם יצליח בניתוח וירפאהו ידע שאין זה בכוחו ומחמתו כלל, רק הקב"ה רופא חולים ואין בלתו, ד. והוסיף ואמר לו, שבאמת לא היה צריך להשתדל להביא אליו את הרופא הגדול ביותר, שהרי בלאו הכי הקב"ה עושה הכל, רק הרגיש שיש לו שליחות מן השמים להגיד יסוד גדול זה, לכן חיפש את הרופא הגדול ביותר ודוקא לו אמר כן, כדי שאף הוא ישמע ויבין ששום דבר אינו מכוחו של בשר ודם, והן הן הדברים, דאחרי שניתנה רשות לרופא לרפאות עליו להאמין שאין זה מכוחו אלא מהקב"ה.

ודאיתו להכא יט להסמיק לשון המשנה (יומא פה.) "אשרים ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים", כי יש חילוק בין אב לרופא, דאע"פ ששניהם מתכוונים לטובת האדם, מיהו הרופא יכול לפעמים לגעור ולנזוף בחולה שיפסיק לצעוק, משא"כ האב כאשר ישמע צעקותיו של בנו ישתדל יותר להשגיח לטפל בו בעדינות למען לא יכאיבו, ולכן נמשלו בני ישראל כבנים למקום, שהוא יתב"ש מטהר אותם באופן הטוב ביותר ובלי יסורים רעים ומכאובים קשים.

ח. בספר 'אמרות טהורות' מכ"ק אדמו"ר מראחמסטריווקא צ"ל מארה"ב [הוא ספר נפלא מאד, ויש שם אוצרות יקרים במאמרים שקיבל מפי אנשי ירושלם של מעלה, והם מתוקים מדבש ונופת צופים] מביא בשם הרה"ק רבי ישראל דוב מוילעדיניק זי"ע, שיש שני אנשים העוסקים בעסקיהם אחרי חצות הלילה, האחד למדן גדול ועוסק בתורה בביהמ"ד בהתלהבות אש קודש, וכנגדו נמצא החייט בביתו ויושב ועוסק בעבודתו ביגיעה, ושומע את קול התורה של הלמוד בביהמ"ד, ומתוך שברון לבו שאינו משיג מומתו ממצבו נוסח הפיוטים מימים נוראים שהוא מכיר דינקותא, ויתכן שהשכינה שורה יותר אצל החייט מאשר אצל התלמיד חכם, כי החייט בשפלות רוחו יודע שזה עבודתו שמיועד עבורו ומקיים רצון השי"ת בשמחה, וזה דבר גדול ועצום.

וזה שמצינו במדרש (מדרש תלפית ערך חנוך) "חנוך תופר מנעלים היה, ובכל תפירה היה אומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ודבריהם אומרים דרשני (ועי' בספר הליקוטים' פרשת בראשית פרק ג, ובריש פרשת נח, ועי' ב'באר מים חיים' פרשת תולדות), והסביר אחד מבעלי המוסר, שלפרנסתו עסק בתפירת נעלים, אך בכל תפירה ותפירה חזר לעצמו ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" כלומר שאינו עוסק בפרנסתו גרידא, אלא עושה רצון ה' בכל מעשיו, ועל כן עושה כן בשלימות ובנאמנות, וזה היחוד הגבוה והנשגב ביותר.

אגב, מצינו בתנאים ואמוראים שעסקו ביגיע כפם, כגון רבי יוחנן הסנדלר רבי יצחק נפחא ועוד, והסבירו חכמי המוסר, שאותם קדושים וטהורים העדיפו לעבוד ביגיע כפיהם כשראשם אינו טרוד בעסקיהם מאשר להיות 'סוחר' שכל היום כולו טרוד בעסקיו, כי בדברים הללו אין ראשו של אדם טרוד בהם כשמסיים מלאכתו.

ט. וכשם שאנשים מברכים בשם ומלכות "שלא עשני אשה" [שאין להם כל כך הרבה מצות עשה] כך הנשים מברכות בשם ומלכות "שעשני כרצונו" גם אם היא מצטערת שלא נצטוותה על כל המצוות עשה שהזמן גרמא, כי הן מקבלות את הדין באהבה ושמחות במה שנתן להן הקב"ה, וחפצות לעשות ולמלאות חובתן שקצב עבורן הבורא בהאי עלמא.

פעם הגיע אחד מתלמידי מרן ה'חתם סופר' זי"ע אל רבו אחרי 'נסיעה' שהיה אצל הרבי מלובלין זי"ע, חקר אצלו החת"ס מה ראה בלובלין, התחיל הלה להפליג בגודל העבודה של הרבי ותלמידיו הקדושים [כידוע שהיו שלש מאות מתלמידיו שלבשו בגדי לבן, והיו ראויים לכך, כי בודאי מי שלא היה ראוי לאותו איצטלא היה מתבייש ללבוש גלימה דרבנן בפני הרבי מלובלין שעניו האירו מסוף העולם ועד סופו, ולא יכלו לרמותו] שמע החת"ס והתפעל [ויש אומרים שאף רצה לנסוע ללובלין, אך מו"ח הגה"צ רבי נתן גשטטר צ"ל לא הוה ניחא ליה בנוסח זה, וטען שלא היו דברים מעולם], אמנם הפטיר ואמר בענוה "מיר בלייבען אויבן-הייצער'ס", אנו נשארים להיות אנשים פשוטים המסיקים את תגורי בית החורף, כי בענוותנותו החשיב את עצמו כרחוק מכל השגות אלו. ואמר הגאון רבי ישכר דוב גולדשטיין צ"ל אב"ד חוג חתם סופר, שאם המעשה אמת אזי הכוונה בדבריו שעל ידי לימודו של החת"ס במקומו בקדושה ובטהרה זכו הצדיקים אצל הרבי מלובלין להשיג השגות נשגבות ונעלות, כי הוא הסיק את התגור הרוחני שביער כראוי, ובזה הכין עבורם את הדרך להשיג ההשגות. ועכ"פ נמצינו למדי, שכל אחד צריך לעבוד את ה' במקומו וכפי מצבו שייחד לו השי"ת.

י. הרה"ק רבי ברוך ממעזיבז זי"ע [נכד הבעש"ט הק'] קירב את כל אלו שבאו אליו, זולת הבעל הגאווה שלא היה יכול לסבול אותו, והיה אומר, שהשבת קודש 'מכניסת אורחים גדולה', כי כשחל ראש חודש בשבת הרי היא נותנת לו משלה את תפילת מוסף, שהרי בר"ח שחל בשבת מתפללים

עבודת ה' בהתלהבות

הרבה פירושים נאמרו בביאור מצות התורה "וְחַי בָּהֶם", א. השל"ה הק' (סוף פר' אחרי ובשער האותיות אות ז' - זריזות) פירש מה שאמרו בגמרא (ברכות נא.) "עשרה דברים נאמרו בכוס" של ברכה, וחדא מינייהו "חי", וברש"י פירש בלישנא בתרא "חי - בלע"ז פריש"ק [פריש"ק בלשוננו, שפת האדיש], להביאו מן החבית לשמו", ומכאן למד השל"ה הק' לפי דרכו, דכדי לזכות בכוס של ברכה וטובה, ואין טוב אלא תורה ומצוות, צריך האדם לעבוד עבודתו "בבריות ובחיות ובזריזות" מתוך רענונות ולא ח"ו בהתיישנות ובעצלתים, מיט א פרישקייט, וזהו "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", שיחיה עם המצוות לעשותם "בחיות נמרץ", כי אין 'חיים' אלא במוצב כזה, כאשר האדם שרוי מתוך התלהבות ושמחה, ולא המתים יהללו י-ה.

כי יכול האדם לקיים כל התרי"ג במצוות בכל פרטיות ודקדוקיות ויהא העיקר חסר מן הספר, מפני שנעשות בלא רצון וחשק והתלהבות, ובכחאי גוונא חסר מהמצוות חלק הנשמה שבהן, ומה לו א"כ מכל עמלו אם אינו מקיים המצוות מתוך חשק והתלהבות.

ב. צדיקים פירשו שצריך להכניס את כל החיות של האדם במצוה, ולכן קיימא לן דעוסק במצוה פטור מן המצוה, מפני שכל חיותו במצוה הראשונה, ואין לו אפשרות לקיים את המצוה השניה, והיינו דכתיב "וְחַי בָּהֶם", לחיות אך ורק עם המצוה.

ג. מצינו כמה פעמים בחז"ל "חי ולא בעל מום", כי מאחר שהאדם נברא בעולם הזה אין מנוס כי אם שיהיה לו איברים וגידים שלימים מתוך בריאות השלימה, ורק כך יוכל לקיים המצוות בישוב הדעת. וזו תפילה להקב"ה שירפא אותנו מכל המומים, אך על האדם לקיים המצוות שלא יהא בעל מום ברוחניות, וחי בהם עם כל כוחותיו הרוחניים.

ד. עוד פירשו על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות ה.) "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע, אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה", ומקשים העולם, שאם העצה של "יזכור לו יום המיתה" מובטחת למה לא יתחיל עם זה, ועי"ז מובטח לו מיד שהיצה"ר לא יפריע בעדו, אך התשובה לכך היא, שאינו ראוי להשתמש בעצה זו העלולה לגרום לו לבוא לידי עצבות ח"ו, לפיכך עדיף שיעסוק בתורה תחילה ובקר"ש מתוך התלהבות ואש קודש, ורק בלית ברירה אם היצה"ר עדיין מתגבר עליו אז יזכיר לו יום המיתה, וזהו "וְחַי בָּהֶם" בקיום מצוות ומעשים טובים בחיות דקדושה, ולא על ידי שימות בהם ויזכיר לו יום המיתה.

ובנועם מגדים' (פרשתינו) מרמז כן בפסוק כפתור ופרח, דהכי כתיב "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", שאם ישמרו את משפטי ה' בעסק התורה וקר"ש אז יוכלו להתגבר על היצה"ר באופן של "וְחַי בָּהֶם" ולא שימות בהם, היינו שלא יצטרכו להזכיר לעצמו את יום המיתה, אלא על ידי תורה וקר"ש יצליחו להתגבר כנגדו.

ה. כשחלה הרה"צ רבי אברהם מרדכי זצ"ל בנו של ה'חידושי הרי"ם' מגור ז"ע, וכבר היה במצב קשה עד מאד, הרגיש הרי"ם בבנו שהוא מתיאש מללחום עם המחלה ולרצות להתגבר עליה, לכן הזכיר לפניו שיטת ראשונים המפרשים מצות "וְחַי בָּהֶם" שמצוה על האדם שירצה לחיות, ויהי כשמוע כן רבי אברהם מרדכי נכנס בלבו חיות חדשה וזכה לקום מחליו, ואחר כך נולד לו בן וקרא שמו בישראל "יהודה אריה לייב", על שם ההודאה להקב"ה על הנס שנעשה עמו ברפואתו. ונע"כ"פ למדנו שיש מצוה על האדם לרצות לחיות.

פניני עבודה

תפילת מוסף של ר"ח, וכשחל חול המועד בשבת נותנת לו גם את הקריאה, וכשחל יו"ט בשבת נותנת לו גם את תפלת שחרית, אבל כשחל ראש השנה בשבת אינה נותנת שיתקעו בה, "ווייל שבת קען נישט ליידען דער וואס בלאזט פון זעך", פירש השבת אינה סובלת מי ש'בלאזט' מעצמו. פירוש, בשפת האדיש יש לתיבה זו שתי משמעויות, חדא שתוקע, ואידך שמנפח את עצמו ומתנאה, והשב"ק אינה יכולה לסבול בעלי גאוה, ועל כן נידחים המה מפניו [בשם ה'חידושי הרי"ם' מגור ז"ע יש נוסח שונה בזה, שהשבת מקבלת את כולם כאמור, וזולת תשעה באב שנדחה מפניו, מפני שאינה סובלת מדת העצבות].

דכינא שנה אחת ב'טיש' בפורים אצל א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב ז"ע, שבאמצע התלהב ואמר בסערות רוחו ונפשו "דער וואס בלאזט פון זעך - קען איך נישט פאליידען", שאינו יכול לסבול בעל גאוה שמנפח בעצמו תמיד.

יא. שמעתי מדודי האדמו"ר רבי שמעלקא בידרמן שליט"א מניקלשבורג, ששמע מעד ראה, שראה שני אנשים אומרים פרק קל"ט בתהלים, והאחד אמר מתוך שמחה ודביקות את הכתוב (פסוקים ח-י) "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים, גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך", שהוא שם ושמה שהקב"ה מלך העולם נמצא עמו בכל מקום, ואילו השני בכה ואמר בניגון של צער, שלצער ולביש מזלו הרי הוא יהודי, ואין לו חירות, שהרי הקב"ה רואה אותו בכל מקום, ואי אפשר להיטור ממנו בשום מקום, ואילו לאותה בוושה, כי צריך לקלוט גודל הזכות שאנו בני למקום, והקב"ה משיח עלינו בכל צעד ושעל, ואשרי מי שמבין כמה מעלות טובות למקום עלינו.

הגאון בעל ה'חזון איש' זצ"ל אמר, שהעולם קורא לפורקי עול "פרייער" שמשמעה בלשון הקודש "מושחררים", ואין זה נכון, כי שומרי תורה מצוות הם מושחררים מתאוותיהם שהם שולטים על עצמם, ואילו פורקי עול משועבדים המה לתאוות שלהם.

העיד בפני בעל תשובה אחד, שעבור אנשים כמותו קל יותר להתגבר על היצה"ר, מפני שהם ראו את זוהמת העולם ועל כן אינם נמשכים אחריהם כל כך, ואילו החרדים לדבר ה' יקבלו יותר שכר, מפני שהעולם נוצץ, ובעיני בשר נראה התאוות לעינים, ואם הם מתגברים על עצמם בודאי משתמשים בכוחות הנפש עצומים, ובודאי שכרם הרבה מאד, בין כך ובין כך, השומר תורה ומצוות עיניו ולבו ברשות עצמו, והוא הבן חורין האמיתי.

יב. וב'שפת אמת' מבאר, שלכן מתו נדב ואביהוא כשהקריבו אש זרה אשר לא נצטוו, כי בדרך כלל היה על האדם להגיע לידי דביקות באלקים חיים בעת המצוה, רק מצוה גוררת מצוה, לכן מקבל חיות לקיים עוד מצוה, אבל מאחר שהם עשו דבר דלא נצטוו, ולא היה להם הציווי של מצוה גוררת מצוה, על כן הכניסו כל החיות בהקרבת הקטורת, וממילא נסתלקו לעולם שכולו טוב.

יג. וכך העמים הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז"ע בלישנא דקרא (שמות כה, י) "ועשו ארון עצי שיטים", **דמי שמשמש להתגברות היצר עם העצה של "ארון" זה יזכיר לו יום המיתה שעתידיים להכניסו בארון הבהרה, הרי זה "עצי שיטים" עצה של שוטים, כי ראוי יותר להתחזק תמיד עם "לעבעדיגע עצות", של תורה ויראת שמים מתוך שמחה והתלהבות אש קודש.**

יד. ומסתברא לומר כוותיה, דהא על ידי הזכרת יום המיתה יכול האדם להגיע לפעמים לידי עבירה ח"ו, כמו שהקשה ה'חתם סופר' ממה שמצינו בנביא ישעיה (כב, יג) "אכול ושתו כי מחר נמות", היינו שיחשוב לעצמו ש'חיים רק פעם אחת' ואם כן ינצל את הימים המועטים שיש לו בעוה"ז ליהנות וללכת אחרי תאוות ושרירות לבו, ומשום הכי צריך תחילה ללמוד תורה ולקראו קר"ש, ועי"ז ינער ויזעזע מעט את הנפש שלו, ואז כשיזכיר לעצמו יום המיתה יתעורר לנצל את הימים בתורה ובתפלה ולדחות את פיתויי היצה"ר מעליו.

לזכות הבחור **רום בן תמר נועה** אשר נחטף ונמצא בידי גויים ארורים ימ"ש מיום שמחת תורה תשפ"ד
שיצא בקרוב מאפילה לאורה בתוך שאר שבויי וחולי ישראל